

*Л.Г. Бучинська**Л.А. Налескіна**Л.З. Поліщук**Члени Оргкомітету конференції*

ПРОБЛЕМИ ОНКОГЕНЕТИКИ: НАУКОВІ ТА ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ

23–24 травня 2002 р. ознаменувалися пам'ятною подією для онкогенетиків та широкого кола онкологічної громадськості України — в Києві відбулася III науково-практична конференція «Проблеми онкогенетики: наукові та прикладні аспекти», ініціатором та безпосереднім організатором якої виступив Інститут експериментальної патології, онкології і радіобіології ім. Р.Є. Кавецького НАН України. Конференцію проведено за підтримки благодійного фонду «Єдність проти раку», Міжнародного протиракетного фонду ім. Святого Володимира та представництва компанії «Aventis Pharma» в Україні.

Інституту експериментальної патології, онкології і радіобіології ім. Р.Є. Кавецького НАН України належить пріоритет у створенні важливого наукового напрямку досліджень у галузі онкології — онкогенетики. Цей напрямок був започаткований саме в Україні у 70-ті роки XX ст. заслуженим діячем науки і техніки, професором К.П. Ганіною, пам'яті якої була присвячена конференція. На перших етапах становлення цього напрямку визнанням вагомого внеску українських вчених у розвиток онкогенетики було проведення у нашій країні двох науково-практичних конференцій — у 1974 та 1983 рр. Травнева конференція 2002 р. стала підсумком досягнень у галузі онкогенетики за останні роки XX століття.

Оскільки вже загальновізнано, що рак — це хвороба геному, великого значення в онкології поряд з цитогенетичними дослідженнями набули комплексні молекулярно-генетичні методи, застосування яких в цілому дає можливість визначити структурні порушення у генетичному апараті клітин та з'ясувати механізми змін, що лежать в основі виникнення пухлинного росту.

У програму конференції були включені найбільш актуальні та перспективні для подальших досліджень питання, що стосуються як фундаментальних, так і прикладних аспектів онкогенетики. Перш за все це визначення генетичних та молекулярно-біологічних механізмів злякисного росту, роль спадковості у розвитку злякисних пухлин у людини, вплив різних чинників, у тому числі екологічних, на зміни генетичних структур та значення останніх у процесі канцерогенезу. Значне місце було відведено висвітленню питань, що пов'язані з впровадженням найбільш вагомих результатів наукових досліджень у практичну онкологію з метою підвищення ефективності ранньої діагностики онкологічних захворювань і розроблення нових засобів їх профілактики та лікування. У програму конференції були включені також питан-

ня, що стосуються біоетичних аспектів медицини та онкології, зокрема онкогенетики.

У роботі конференції взяли участь 195 науковців, фахівців у галузі цитогенетики, молекулярної біології та генетики, лікарі-онкологи з усіх обласних центрів України та м. Києва, а також представники наукової громадськості Росії. З привітанням до учасників конференції звернулись: Голова Оргкомітету конференції член-кореспондент НАН України В.Ф. Чехун, заступник Держсекретаря МОЗ України Н.Г. Гойда, академік АМН України Ю.І. Кундієв, директор Наукового центру медичної генетики Інституту гігієни та медичної екології АМН України професор І.Р. Баріляк, Президент Міжнародного фонду ім. Святого Володимира П.І. Олійніченко.

Протягом двох днів роботи конференції заслухано та обговорено 44 усні та 26 стендових наукових доповідей. На Пленарному засіданні було зроблено доповідь про життєвий та творчий шлях професора К.П. Ганіної як засновника важливого наукового напрямку онкології — онкогенетики (Налескіна Л.А.), а також висвітлені питання щодо профілактики злякисних новоутворень з позицій онкогенетики як вирішального етапу боротьби з поширеністю онкологічної захворюваності (Москаленко В.Ф., Гойда Н.Г., Сердюк А.М. та ін.), щодо досягнень та перспектив онкогенетики (Чехун В.Ф., Поліщук Л.З.), вирішення проблем біоетики в онкогенетиці (Баріляк І.Р.).

Під час проведення подальших робочих засідань найбільший інтерес в учасників конференції викликали питання щодо значення кооперативних зв'язків онкогенів з іншими генами у механізмах виникнення пухлин (Зозуля Ю.А. та ін.; Смирнова І.А. та ін.), стану ДНК-метилування як головного клітинного механізму стабільності геному; пошуку пухлинспецифічних генів, що асоційовані з певними хромосомами, біомолекулярних маркерів злякисного росту, генетичних маркерів гострого лейкозу у дітей (Акопян Г.Р.; Бебешко В.Г. та ін.; Телегеев Г.Д. та ін.), а також проблеми визначення екзогенних та ендогенних факторів, які впливають на експресію онкогенів (Похоленко Я.О. та ін.).

Ряд повідомлень було присвячено визначенню ролі чинників, що призводять до пошкодження ДНК у клітинах людини та тварин (Лукаш Л.Л. та ін.; Михайленко П.М. та ін.; Сидорик Є.П., Бурлака А.П.). У повідомленнях науково-практичного напрямку особлива увага була зосереджена на досягненнях і визначенні перспективних напрямків ранньої та диференціальної діагностики передракових станів та

раку з використанням нових генетичних маркерів під час аналізу пухлин та обстеження хворих (Бучинська Л.Г.; Запорожан В.М. та ін.), на можливість застосування досягнень онкогенетики для лікування хворих (Шляховенко В.О.), а також на питаннях профілактики онкологічних захворювань, перш за все скринінгу передпухлинних процесів та формуванні груп ризику (Кіцера Н.І.). Було порушено проблеми біомедичної етики в онкогенетиці (Вітте П.М.). Ці повідомлення викликали багато питань та жваву дискусію.

Під час обговорення доповідей одноставно зазначалося, що на сучасному етапі досліджень з проблем експериментальної та клінічної онкогенетики досягнуто вагомих успіхів у з'ясуванні молекулярно-генетичних механізмів злякисного росту, визначенні ролі спадковості у розвитку злякисних пухлин та впливу на цей процес факторів навколишнього середовища. Підведено підсумки застосування існуючих та намічено можливі шляхи впровадження нових генетичних і молекулярно-біологічних методів дослідження в практичну онкологію.

У той же час учасники конференції відзначили, що застосування молекулярно-біологічних та молекулярно-генетичних методів дослідження, використання імуністохімічних методик для розпізнавання злякисного росту можливе лише у деяких провідних науково-дослідних інститутах та лікувальних закладах України. Це пов'язано з браком необхідних для проведення таких досліджень реактивів та лабораторного обладнання. Було відзначено, що ще недостатньо організовано роботу щодо розроблення положення про онкогенетичне консультування хворих; мало

опрацьоване питання щодо відкриття кабінетів онкогенетичного консультування в онкологічних закладах як основного заходу для поліпшення профілактики раку та організації сімейних канцер-реєстрів.

Учасники конференції прийняли резолюцію, в якій зосереджена увага на найбільш важливих проблемах, що потребують першочергового вирішення для подальшого розвитку фундаментальних напрямків онкогенетики та успішного впровадження деяких із них у практичну онкологію. Найбільш нагальними з них є:

1. Створення комплексної наукової програми, спрямованої на дослідження частоти розвитку та спектра генетичних захворювань, що асоціюються з високим ризиком пухлинних процесів, та на розроблення ефективних методів їх діагностики.

2. Зосередження уваги на комплексних генетично-епідеміологічних та генетично-екологічних дослідженнях для отримання обґрунтованих критеріїв ризику шкідливого впливу на здоров'я людини антропогенних факторів довкілля, що віднесені до категорії мутагенів та канцерогенів.

3. Відкриття кабінетів онкогенетичного консультування при онкологічних лікувальних закладах для проведення консультування хворих та їх родичів і створення сімейних канцер-реєстрів.

4. Дотримання принципів біоетики під час обстеження, лікування та проведення медико-генетичного консультування хворих онкологічного профілю та їх родичів.

Учасники конференції одноставно схвалили пропозицію Оргкомітету провести наступну конференцію з проблем онкогенетики через 3–4 роки.